

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

У статті розглянуто стан аграрного сектора України, визначено головні проблеми і перешкоди для сільського туризму, що зумовлюють складну економічну і соціальну ситуацію на селі, та запропоновано шляхи забезпечення розвитку сільського туризму як потужної і перспективної індустрії туризму на міжнародному ринку.

В статье рассмотрено состояние аграрного сектора Украины, определены основные проблемы и препятствия сельского туризма, которое обуславливают сложную экономическую и социальную ситуацию на селе и предложены пути обеспечения развития сельского туризма как мощной и перспективной индустрии туризма на международном рынке.

The article reviews the state of Ukraine's agricultural sector, identified the main problems and obstacles of rural tourism, causing difficult economic and social situation in rural areas and the ways of developing rural tourism as a powerful and promising tourism industry in the international market.

Ключові слова: аграрний сектор, сільське господарство, сільський туризм, туристична сфера.

Розвиток аграрного сектора економіки України є надзвичайно важливим для функціонування всієї економічної системи держави. Цей сектор має потенціал потужного локомотива національної економіки, роль якого посилюється в умовах збільшення суспільної та економічної цінності продовольства, і, відповідно, володіє значними перспективи зростання.

Аграрний сектор забезпечує продовольчу стабільність країни, формує приблизно 15% валового внутрішнього продукту та близько 60% фонду споживання населення. Крім того, аграрний сектор є одним з основних секторів формування бюджету національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить 8-9%, (у 2010 році становила 15,8%), а також займає третє місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту [5, с.25-32].

Особлива роль аграрного сектора в соціально-економічному житті країни обумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та географічним положенням, спроможністю України зайняти вагоме місце на міжнародному ринку.

Однак ситуація, що склалася на даний час, незважаючи на значні аграрні потенційні можливості та заходи з реформування які приймаються в державі, поки що не дає змоги подолати негативні явища.

Найгострішими проблемами на селі є безробіття, відсутність мотивації до праці, бідність, трудова міграція, безробіття, занепад соціальної інфраструктури, поглиблення демографічної кризи та відмирання сіл. Середньорічна заробітна плата в сільському господарстві найнижча серед галузей економіки.

Загрозливих темпів набирає зниження демографічно-відтворювального і трудового потенціалу села. Рівень народжуваності сільського населення 2010

року порівняно із 1990 в розрахунку на 1000 осіб знизився з 13,7 до 11,9 осіб, рівень смертності підвищився з 14,4 до 19,9 осіб, і перевищив аналогічний показник смертності міського населення в 1,4 рази [8, с.55-74].

Активізувалися міграційні процеси, особливо серед сільської молоді, що на сьогодні є основною причиною деградації українських сіл. Щорічно з карти України в середньому зникає 26 сільських населених пунктів.

Водночас, суттєво зросла потреба в якісному та новому виді відпочинку, де Україна розглядається як потужна і перспективна індустрія туризму, зокрема сільського, так званого «зеленого», як одна із складових відродження українського села.

Внесок сільського зеленого туризму у соціально-економічний розвиток, його значення для економіки, у тому числі з урахуванням сучасних світових тенденцій, відзначають у своїх дослідженнях багато вітчизняних учених, серед яких: М.Бондаренко [1, с.104-119], О.Вуйцик [2, с.35-42], А.Мельник [4, с.76-80] та інші. Основні проблеми, умови та чинники розвитку сільського зеленого туризму розглядаються у працях багатьох вітчизняних науковців, таких як М.Рєга [6, с. 299-305], І.О.Темник [7] та ін.

Попри те, необхідно зазначити, що багато аспектів функціонування сільського зеленого туризму потребують додаткової уваги, особливо з питань комплексного аналізу впливу туристичної сфери на конкурентні позиції України. Метою статті є висвітлення причин виникнення проблем сільського зеленого туризму та шляхів і можливих способів їх розв'язання на селі.

Сільський зелений туризм в Україні почав розвиватися в сучасній формі лише останні 10-15 років і, відповідно, зустрічає багато перешкод для свого розвитку і навіть визначення.

Складна економічна і соціальна ситуація на селі зумовлена: недостатнім розвитком інституцій сільського зеленого туризму (тобто несформованість понять сільського зеленого туризму, визначення його місця та діяльності діячів у цій галузі); фінансовими проблемами розвитку, недостатнім інтересом з боку професійних туроператорів (оскільки сільський зелений туризм за своєю суттю заперечує масовий прибутковий туризм); відсутністю організаційних, психологічних та інших навичок сільського населення, яке приймає туристів.

Основні проблеми розвитку сільського зеленого туризму можуть бути поділені на три групи і зібрані у табл. 1. Всі ці проблеми утворюють єдиний взаємопов'язаний комплекс.

Сільський зелений туризм корисний як для відпочиваючих, так і для господарів, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки. Його розвій також сприятиме збереженню селянства як носія української ідентичності, культури і духовності, це додаткові можливості для популяризації української культури, поширення знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, що заслуговує на підтримку з боку держави.

Таблиця 1

Головні проблеми і перешкоди розвитку сільського зеленого туризму в Україні [3, с.85]

Законодавча невизначеність	Недостатнє фінансування	Недостатній менеджмент та організація
Немає чітких визначень сільського зеленого туризму в законодавстві	Недостатність інвестицій. Не розроблено систему кредитів	Немає ефективної співпраці між урядовими, неурядовими організаціями та господарями агроосель (особливо на місцевому рівні)
Не розроблено систему податків і пільг	Недостатня державна підтримка. Плани розвитку туризму часто носять теоретичний характер. Найбільші проекти підтримки сільського зеленого туризму були проведені лише іноземними фондами	Немає жодного адміністративного органу влади, який би займався питаннями сільського зеленого туризму і надавав би допомогу власникам агроосель
Велика частина чорного ринку	Брак нормальної інфраструктури для розвитку сільського зеленого туризму	Складні умови для реєстрації та проведення бізнесу (тиск контролюючих органів, хабарі тощо)
Для іноземних туристів потрібні спеціальні візи чи дозволи, що знижує їхню зацікавленість в подорожі України		Брак інформації і реклами
		Брак професійного досвіду і знань у власників агроосель

Розвиток сільського зеленого туризму та соціальної сфери села може бути забезпечений шляхом:

- здійснення чіткого розмежування функцій і повноважень центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері розвитку сільських територій;
- удосконалення на законодавчому рівні міжбюджетних відносин центральних та місцевих органів виконавчої влади, зокрема тих, що пов'язані з вирішенням питань фінансування проектів розвитку сільського зеленого туризму;
- забезпечення впровадження соціальних стандартів та нормативів проживання у сільській місцевості;
- визначення пріоритетів розвитку туристичного сектора з урахуванням зональних та регіональних особливостей;
- підтримка конкурентоспроможності туристичного сектора в умовах інтеграції України у світовий економічний простір;
- подолання стихійності ринку сільського зеленого туризму;
- інноваційно-інвестиційного зміцнення матеріально-технічної бази туристичного сектора, впровадження екологічно-безпечних, адаптивних ресурсо- та енергозберігаючих технологій;
- удосконалення страхової та податкової політики у сфері сільського зеленого туризму;
- удосконалення системи управління в туристичному секторі;
- впровадити у практику базові агроекологічні вимоги і стандарти відповідно до регламентів ЄС;
- збереження демографічного потенціалу і трудових ресурсів, формування ефективної системи забезпечення галузі кадрами в результаті підготовки фахівців за цільовим направленням та створення сприятливих умов для залучення та проживання молодих фахівців для роботи на селі.

Отже, розвиток сільського зеленого туризму в Україні є особливо актуальним, оскільки саме завдяки сільському зеленому туризму Україна може поліпшити соціально-економічну ситуацію села. Зважаючи на місце і роль сільського зеленого туризму в житті суспільства, держава повинна проголосити його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки. Україна має значні потенційні можливості динамічного розвитку туристичної індустрії й відповідної інтеграції у світовий туристичний простір. З урахуванням цього, уряд має сприяти створенню організаційно-правових та економічних засад становлення сільського зеленого туризму як високорентабельної галузі економіки, сприяти залученню міжнародного досвіду.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко М. П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи / М. П. Бондаренко // Економіка і прогнозування. – 2011. – №1. – 159 с.
2. Вуйцик О. Вплив рекреаційно-туристичного комплексу на розвиток економіки держави / О. Вуйцик // Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». – 2008. – №24. – 94 с.
3. Коберніченко Т. О. Сільський зелений туризм / Т. О. Коберніченко, Л. М. Талюта. – К. : Аграрна освіта, 2005. – 177 с.
4. Мельник А. О. Перспективи розвитку вітчизняного туризму в умовах євроатлантичної інтеграції / А. О. Мельник, І. А. Чапліч // Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. – Х., 2009. – №1. – 138 с.
5. Остапчук Ю.М. Зведені показники / Ю.М.Остапчук // Сільське господарство України 2010: статистичний збірник. – К., 2011. – 374 с.
6. Рега М. Г. Туристичний бізнес в економічному просторі України / М.Г.Рега // Теоретичні та прикладні питання економіки: зб.наукових праць. – К., 2009. – №19. – 526 с.
7. Темник І. О. Умови та чинники розвитку міжнародного туризму / І. О. Темник // Ефективна економіка. [Електронний ресурс] / І. О. Темник // Економічний вісник – 2010. – №3. – Режим доступу до журн.: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
8. Тимошенко Г.М. Загальні показники відтворення населення / Г.М.Тимошенко // Населення України за 2010 рік: статистичний збірник. – К., 2011. – 560 с.